

krščansko umetnost velikanskega pomena. Dopršene po tehniki in v harmoničnih barvah je prekosil vse, kar je do takrat ustvarilo slikarstvo.

Giottova slava se je razširila urno po vseh deželah. Knezi in kralji so ga razkošno osrečevali z raznovrstnimi odlikovanji; vsakdo bi ga bil hotel imeti. Giotto pride na prošnjo velikega papeža Bonifacija VIII. v Rim. Tako dobi Rim zopet prvega umetnika v svoje zidovje. Giotto, hvaležen sv. očetu za povabilo, izkazal se je vrednega tolikega odlikovanja. Slikal je z izborna spretnostjo v stari cerkvi sv. Petra več podob, nad katerimi je strmelo občinstvo; žal, da so bile s staro cerkvijo v 15. veku vse razdejavane. Le jedna slika v mozaiku v novi cerkvi sv. Petra se je še do sedaj ohranila: „navicella“, čolnič sv. Petra, v kateri alegorično predočuje viharje svete cerkve. Leta 1303. odide Giotto v Padovo, pozneje v Florencijo; tudi Neapolj in Milan sta večkrat imela delavnega umetnika za svojega gosta. Povsod je Giotto zapustil neminljive spomenike svoje umetnosti, katere občudujemo še danes. Leta 1337. je umrl. Zapustil je mnogo vnetih učencev, ki so ga po vsej pravici čislali kot nedosegljivega mojstra. Zgodovina lepih umetnostij pravi, „da ni nikdo umetnosti tako popolnoma premenil po novih načelih in spravil na nova pota, kakor Giotto“.

Komaj je bil Giotto Rim zapustil, nastanejo za večno mesto osodni dnevi: papeži se namreč preselijo na Francosko v Avignon. Neverjetno je, kako grozne posledice je to imelo za Rim. Res, Rim brez papeža ni več Rim. Nikoli ni bil Rim tako ponižan kakor takrat.

Dante, premišljeva je nekdanje slavne dneve, vzdihne:

... O buon principio,
A che vil fine conven, che tu caschi!
(Parad. 27, 60.)

Vse je mislilo, da Rima ne bo več; zdelo se je, da bo prominul s površja one zemlje, katero je dve tisoč let mogočno vladal. Kako nepopisno je obožal! Število prej tako ponosnih prebivalcev se je v nekaj letih skrčilo od sto na sedemnajst tisoč. Palače so razpale, cerkve so bile opustošene, v Lateranu in pri sv. Petru je rastle trava na svetih tleh; tje gori do velikega oltarja so se pasle tu in tam črede koz in krav. Na kapitolu je rastle trnje. Forum, slavni Forum Romanum, je bil mestni pašnik; v stare, pol razdejane temple so zapirali pastirji svoje črede. Groza . . . ! Sic transit gloria mundi! Konec večnega Rima! Zdivjano ljudstvo je že pozabilo, kaj je Rim. Podiralo je stare palače, dragoceni marmor pa prodajalo v Orvieto in druga laška mesta. O umetnostih se vé ni bilo ni duha ni sluha! Cosimi so izumrli, Giotto je pozabljen. Trepot nas obide, ko čitamo takratno rimsko zgodovino. „Rim je ležal v dvojnih razvalinah, poganski prah na tej, srednjega veka pepel na oni strani“, pravi Gregorovius. — Cola di Rienzo, navdušen Rimljan, otrovan od nekdanje rimske velikosti, s solzami toži, „da je Rim zgolj roparska votlina!“ Tak je postal Rim — „vrt, namočen s krvjo svetih mučnikov“, kakor ga lepo imenuje sv. Katarina Sijenska. S strahom je opazoval svet tak propad prvostolnice vesoljnega sveta. O Rim — brez papežev!
(Dalje.)

Književnost.

Hrvaška književnost.

Knjige „Maticе Hrvatske“.

Slavenska knjižnica. Izdaje Matica Hrvatska. Knjiga prva. Turgenjev: Izabrane pripoviesti. Svezak prvi. Zagreb. Tisak Karla Albrechta. 1893. — Matica Hrvatska je sklenila izdajati za svoje ude „Slavensko knjižnico“ in v njej podajati prevode izbranih modernih pripovestij slovanskih in to v prvi vrsti ruskih. Začela je z Ivanom S. Turgenjevom. Prvi zvezek obsega povesti: „Plemičko gnjezdo“, in „Rudjin“. Prevel ji je pok. J. Miškatović, jeden izmed najboljših hrvaških stilistov. Milivoj Šrepić je dopolnil poglavja in mesta, katerih ni bil dovršil pokojnik. V teh romanih nam Turgenjev predstavlja „junake svojega časa“. To so ljudje višje vrste. Načelo skeptično ali umstveno in načelo romantično ali srčno se v njih zjedinja

bolj ali manj skladno. Prave jedinosti ni našel v nobenem od njih. Zlasti v „Rudjinu“ je Turgenjev dosegel vrhunec. Značaji so risani odlično —, prav užitek ti je brati te povesti: osebe imajo res meso in kri, vnemaš se zanje, sočustvuješ z njimi. In to bereš v tako lepem, gladkem hrvaškem jeziku! Vsak Slovenec i brez besednjaka umeva to hrvaščino. V tem oziru bi se utegnili naši pisatelji in prelagalci še marsikaj učiti. „Matica Hrvatska“ je gotovo ustregla družbenikom s to knjigo, samo to željo še izražamo, da bi bile povesti res „izbrane“, kakor sta gotovo prvi dve.
M. B.

Knjižnica za klasično starinu. Izdaje Matica Hrvatska. Knjiga prva. D. August Musić: Poviest grčke puezije u klasično vrijeme. Nagradjeno iz zaklade grofa Ivana Nep. Draškovića za god. 1890. 8°. Str. 297. Cena za ude 1 gld., za neude 1.50 gld.

— Jako smo se razveselili te knjige svojega tako delavnega rojaka dr. Musića. Saj bomo tudi Slovenci lahko rabili to delo, katero nam natančno in ob enem umevno razkazuje grško prelepo pesništvo v najboljši dobi. Najprej pa govori o g.škem jeziku in opisuje vneto njegove vrline (n. pr. da ima 507 prostih glagolskih oblik, v čemer je nad vsemi indoevropskimi jeziki); potem deli zgodovino grške književnosti in začenja v tretjem poglavju z narodnim pesništvom. Da sta Ilijada in Odiseja na odličnem mestu, umevamo lahko. Tudi s Heziodom se bavi posebno poglavje. Dalje čitamo o manjših epikih in o lirskem pesništvu (v 4. pogl.), kar je jako poučno za prijatelja poezije. Naposled nam slika pisatelj dramatsko pesništvo, ki je dospelo do tako čudovite višine pri Grkih. Dobro jo je pogodil pisatelj, da ne podaje suhe zgodovine, ampak jo pojasnjuje z izbranimi vzgledi v lepih prevodih. Glede na jako zanimivo tvarino, lepo zunanjo obliko in mično pripovedovanje ponavljamo le, kar smo rekli v začetku tega poročila, da smo te knjige jako veseli in težko pričakujemo nadaljevanja. *Dr. Fr. L.*

Crtice iz primorskega malogradskega života. Napisao ih J. Draženović. U Senju 1893. Tiskarski zavod H. Luster. Ciena im 80 novč. — Teh črtic je trinajst v zvezku, obsegajočem 217 str. Bralcem „Vienca“ so že večinoma znane, ker razven štirih: „Po buri“, „Luka“, „Sveti“, „Na badnjak“ so tiskane v različnih njegovih letnikih. „Mačka“ je iz almanaka, „Zvonimir“ I. god. V teh črticah nam pisatelj kaže življenje navadnih, malomestnih ljudi — navadno iz življenja primorskega. Podrobno riše značaje bolj po govorjenju ljudi, zaradi česar se beseda včasih nareja le predomača. Tistih potaljančenih izrazov, tistih kletvic in jednakih stvari nismo radi videli v berilu. A vendar si kakor domač med tem preprostim ljudstvom, in šegavost njegova in dovtipi ti izjavljajo smeh na ustna, da mu rad spregleduješ to ali ono. Jezik pa je manj umeven nego v „Slavenski knjižnici“.

M. B.

Češka književnost.

Češka proza.

(Poroča A. Sušnik.)

Nihče ne more tajiti, da je češko slovstvo povsem jako veselo napredovalo v poslednji dobi. Na vseh straneh se javlja radostno gibanje in nastopajo novi pisatelji.

Toda, govoreč o napredku, se oziram samo na estetično stališče, ali bolje rečeno, samo na obliko, zakaj z npravnega in verskega stališča treba mnoge pojave obžalovati in milovati češki narod, češkega kmeta, češkega rokodelca, kateremu so taki proizvodi namenjeni. Kako škodo ima preprosti čitatelj iz domačega slovstva, ako vzame v roko knjigo kakor „Santa Lucia“, kjer se na vsaki

strani kar cedi nenravnosti! Koliko bi ti spretni pisatelji, ki hodijo po krivih potih, koristili domovini, narodu in prosveti, ko bi gojili pošteno, npravno, zares lepo slovstvo! V naslednjih vrsticah omenjamo knjig v češkem slovstvu, katere so izšle v poslednjem letu in se odlikujejo v umetelskem oziru:

Karol Klosterman je spisal knjigo: „V šumávském ráji“. (Založil R. Vilímek v Pragi.) To je zgodovina podhamerskega kmeta, ki je ponosen na svoje imetje, naposled pa to izgubi, in je tako kaznovan radi prevzetnosti. Krasno je opisana šumavska priroda. Roman je sicer zajet iz nemškega ljudstva, toda to je vrli katoliški ljud na bavarski meji, čegar pobožnost in prostosrčnost mora občudovati človek.

M. A. Šimáček je izdal „Dvojí lásku“. Roman je ponekod preobširen, z npravnega stališča nima nobene vrednosti.

V „Ze zápisků filosofa Kořínka“ od Martina Havla veje prevelika lahkota, s katero piše pisatelj nalog svoj. Sicer ima dober talent.

„Vdova po chirurgovi“ od Bož. Vikové-Kunčtické opisuje prenapeto ljubezen mladega lahkoživca do vdove kirurgove, kateri ga je pohabil pri operaciji in se zaradi tega ustrelil. Ta publikacija je prebombastična. Pisateljica je v čeških leposlovnih listih opisala mnogo prizorov in objavila lepe črtice s slovenske Koroške.

„První hřích“ Fr. Roháčka opisuje moravske odnose semtertje suhoparno, sicer pa resnično.

Vlasta Pittnerová je izdala na svetlo dve knjižici: „Od Ždaru“ in „V chaloupce pod lípou“. Pisateljica piše prosto, neustrojeno, toda ganljivo, ona opisuje bolj ljud nego prirodu. V njenih spisih se zrcali pravo kmečko življenje v vseh svojih krepostih in hibah.

Neizrecno globoko pa leži knjiga Viljema Mrštíka „Santa Lucia“, ki je izšla v „Matici lidu“. (!) Vsebina je zajeta iz dijaškega življenja. V knjigi se vidi, da je Mrštík iskren naslednik Zolov. Toliko blata in gnoja po svojem vzoru je nakidal to knjigo, da je gnusno. Praga se vedno bolj prispodablja „odkriti“ ženski. Avtor tu zasramuje duhovščino in profesorje brnske gimnazije. Deželni šolski svet je prepovedal to knjigo šolskim knjižnicam. V slovenski književnosti ima knjiga sovrstnico v famoznem „Pomladanskem cvetju“. („Golobičja pošta“ Iv. Mohorčiča).

Spis slične vsebine je roman Jurija Karáska „Bezcesti“, objavljen v „Moravski biblijoteki“, ki je za ljudstvo. Vsebina je taka, kakor pri Mrštíku. Pisatelj je mislil, da piše za gospode in dame iz „polsveta“ in ne za spodobne čitatele, ki se hoté v čitanju pošteno zabavati.

Karásku v zlogu in vzdušju sličen je Otakar Avředniček. Njega „Malířské novely“ in „Pseudokontessy“ so naivne anekdote iz slikarskega življenja.